ENVER - DE KLEINE PLANTAGE

ANNEMIEKE HUIJNEN
(0942326)

BEGELEIDEND SCHRIJVEN

FINALISEREN OP DE DAGBEHANDELINGSGROEP TWEETY

MARJOLIJN SCHOUTEN - BEGLEIDER HOGESCHOOL ROTTERDAM

TESSA PLANTINGA - PRAKTIJKBEGELEIDER ENVER

INHOUDSOPGAVE

INTRODUCTIE PRODUCT - 3 -

AANLEIDING - 3 -

DOEL - 3 -

DOELGROEP - 4 -

ONDERBOUWING BEROEPSPRODUCT - 4 -

ONTWERPEISEN - 4 -

TESTEN EN EVALUATIES - 5 -

AANDACHTSPUNTEN VOOR GEBRUIK EN DRAAGVLAK - 6 -

LITERATUURLIJST - 8 -

BIJLAGE 1: BEROEPSPRODUCT – POSTER - 9 -

BIJLAGE 2: BEROEPSPRODUCT – SPEL - 10 -

INTRODUCTIE PRODUCT

AANLEIDING

Naar aanleiding van het praktijkgerichte onderzoek dat is uitgevoerd bij dagbehandelingslocatie De Kleine Plantage, onderdeel van de Rotterdamse jeugdhulp locatie Enver, is er een beroepsproduct ontwikkeld. Het praktijkvraagstuk focuste zich op gebruik van het "halletje", een kleine prikkelarme ruimte met een slot op "volwassen-hoogte". Het halletje is bedoeld als een time-out voorziening voor kinderen die door hun gedrag de veiligheid van zichzelf, andere kinderen of de jeugdzorgwerkers in gevaar brengen. Het halletje wordt kortdurend ingezet als laatste redmiddel; als de jeugdzorgwerkers even geen andere optie meer zien en zoekende zijn in de manier waarop ze het externaliserend gedrag van de kinderen kunnen beheersen. Vanuit de praktijk kwam de vraag of er gekeken kan worden naar de inzet en het gebruik van het halletje, en hoe de jeugdzorgwerkers in het vervolg de handelingsmogelijkheden kunnen afwegen en hierbij ten alle tijden passend handelen in het belang van het kind en de groep. Er zaten bij de jeugdzorgwerkers vragen die de reflectieve component van het werk betroffen, ze wilden het automatische handelen omzetten in bewust handelen. Deze aanleiding resulteerde in de volgende hoofdvraag: "*Hoe kan het proces van finaliseren bij de jeugdzorgwerkers op de dagbehandelingsgroep Tweety rondom situaties waarin het jonge kind (3 tot en met 6 jaar) externaliserend gedrag vertoont bevorderd worden?".*

Hierbij past het concept finaliseren, waarbij de jeugdzorgwerker zich steeds weer afvraagt waar het in de betreffende situatie, in dit soort werk of deze institutie in het einde om te doen is (Leest & Baart, 2015). Leest en Baart (2015, p. 97) schrijven dat wanneer je de finaliteitsvraag stelt je als het ware een stapje terug doet, uit de waan van de dag, zodat je rustig kunt nadenken. Wat is eigenlijk de reden dat onze organisatie en dit werksoort bestaat? En wat betekent dit voor wat we dan hier en nu te doen en te laten hebben? Wanneer de jeugdzorgwerkers dus kinderen in het halletje plaatsen vanuit routine en vanuit handelingsverlegenheid draagt dit niet bij aan het eindbelang van de behandeling van het kind.

Het begrip finaliseren wordt veelal gebruikt in de presentiebenadering, waarbij de zorggever zich aandachtig en toegewijd op de ander betrekt, zo leert zien wat er bij de ander op het spel staat en die in aansluiting daarbij gaat begrijpen wat er in de desbetreffende situatie gedaan zou kunnen worden en wie hij daarbij voor de ander kan zijn (Baart, 2004, pp. 40-41). Bij de presentiebenadering staat "goede zorg" centraal (Beurskens et al., 2019).

Uit het onderzoek bleek dat de jeugdzorgwerkers en gedragswetenschapper behoefte hebben aan een gezamenlijk reflectie moment waarin zij de complexe beroepssituaties waar zij tegenaanlopen bespreekbaar kunnen maken en daarop kunnen reflecteren a.d.h.v. de zes verschillende vormen van reflectie die binnen het proces van finaliseren van belang zijn. Wat het voor hen implementeerbaar maakt is een leidraad/stappenplan waarop beschreven staat welke onderwerpen en/of vragen zij zichzelf en elkaar moeten stellen om zo tot de kern van het handelen en het afwegen van het handelen te komen.

Aan de hand van de resultaten van het onderzoek is het volgende ontwikkeld: een poster die het proces van finaliseren blijft aanjagen op de dagbehandelingsgroep. En een spel, die de jeugdzorgwerkers aanzet tot het bespreken van de complexe beroepssituaties a.d.h.v. kernvragen die zijn afgeleid van de zes verschillende vormen van reflectie die binnen het proces van finaliseren van belang zijn.

DOEL

Het doel van het spel is om het proces van finaliseren te bevorderen, zodat de jeugdzorgwerkers van Tweety botsende perspectieven kunnen afwegen in situaties waarin jonge kinderen (3 tot en met 6 jaar) externaliserend gedrag laten zien op de dagbehandelingsgroep. Wanneer het proces van finaliseren bevorderd wordt en de jeugdzorgwerkers dus meer nadenken over het doeleinde van de organisatie en de behandeling van het kind, de jeugdzorgwerkers in het vervolg bewuster de handelingsmogelijkheden kunnen afwegen met daarbij in gedachten wat in deze situatie en voor dit kind "goede zorg" is.

DOELGROEP

Het spel en de poster zijn ontwikkeld voor monodisciplinair gebruik door het team dat werkt op de dagbehandelingsgroep Tweety. Op deze groep zitten kinderen (3 tot en met 6 jaar) die kampen met een ontwikkelingsachterstand in combinatie met gedragsproblemen en/of spraak-/taalproblematiek. Deze kinderen laten vaak externaliserend gedrag zien, waarbij agressie en driftbuien voorkomen. Het team bestaat uit vier jeugdzorgwerkers, één leerkracht en één stagiaire. In het onderzoek werd ook de leerkracht meegenomen als jeugdzorgwerker omdat zij dezelfde pedagogische taken uitvoert als de jeugdzorgwerkers en ook handelt vanuit dezelfde methodes en werkwijzen.

Na het ontwikkelen en testen van het spel en de poster bleek dat beide producten ook multidisciplinair ingezet kunnen worden op De kleine Plantage. Het spel kan namelijk ook gespeeld worden tijdens de intervisie momenten die plaats vinden op De kleine Plantage. In de intervisiegroepen zit 1 jeugdzorgwerker van iedere groep (van de 8 behandelgroepen) en collega's van de ambulante dienstverlening, de fysiotherapeute, de logopediste en een gedragswetenschapper. In de intervisie bijeenkomsten worden casussen ingebracht, deze kunnen onderzocht worden en tot de kern worden gebracht wanneer het spel wordt ingezet. Het spel kan hierin dus ook als een ondersteunende tool werken om ook op multidisciplinair niveau gezamenlijk praktische wijsheid op te doen. Dit geldt hetzelfde voor methodische werkbesprekingen (MWB), ouder/kind besprekingen, kind besprekingen en leerwerk gemeenschap (LWG).

ONDERBOUWING BEROEPSPRODUCT

ONTWERPEISEN

Op basis van de verzamelde data voor deelvraag 1, 2 en 3 (deze zijn te vinden in het onderzoeksverslag) zijn er ontwerpeisen geformuleerd voor het beroepsproduct. De ontwerpeisen zijn ondergebracht in drie categorieën, namelijk: kenmerken van de doelgroep, organisatorische kenmerken en inhoudelijke kenmerken. Door de ontwerpeisen te categoriseren voorkom ik dat er aspecten van het praktijkprobleem en de oplossing ervan over het hoofd gezien worden (Van der donk & Van Lanen, 2017).

Ontwerpeis	Categorie	Op basis van deze data is de ontwerpeis geformuleerd
Het centraal stellen van het perspectief van de zorgontvanger	*Kenmerken van de doelgroep: Jeugdzorgwerkers kijken vanuit het cliëntperspectief*	**Tekstbron:** Praktijkboek voor Presentie (Baart, Beurskens & van der Linde, 2019).
Achterliggende normen en waarden expliciteren	*Kenmerken van de doelgroep: Jeugdzorgwerkers expliciteren de achterliggende normen en waarden in een complexe beroepssituaties*	**Tekstbron:** Om de Jeugd (Rene Clarijs, 2015). **Interview met Corstin Dieterich:** Corstin geeft aan dat hij reflectie goed vindt wanneer je met elkaar duidelijk hebt waar het echt over gaat, daarom is het van belang dat de achterliggende normen en waarden geëxpliciteerd worden.

Kernachtige vragen stellen om gezamenlijk bij te dragen aan het doeleinde van de behandeling	*Kenmerken van de doelgroep: Jeugdzorgwerkers stellen kernachtige vragen om duidelijk te krijgen hoe zij het beste kunnen bijdragen aan het doeleinde van de behandeling*	**Tekstbron:** Praktijkboek voor Presentie (Baart, Beurskens & van der Linde, 2019), Om de Jeugd (Rene Clarijs, 2015) & Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers (2013). **Interview met Corstin Dieterich:** Corstin geeft aan dat je tot de kern moet komen van de casus, hier kom je door kernachtige vragen te stellen.
De zes verschillende vormen van reflectie moeten terugkomen in het beoogd beroepsproduct en tussen deze vormen moet een levendige dynamiek heersen	*Inhoudelijke kenmerken: het ontworpen tool moet zorgen voor een levendige dynamiek tussen de zes verschillende vormen van reflectie*	**Tekstbron:** Finaliseren als sleutelbegrip in de jeugdzorg (Donald Schön, 1983). **Interview met Corstin Dieterich:** Corstin geeft aan dat finaliseren veel verschillende vormen van reflectie kent en dat deze opgenomen moeten worden in het beoogd beroepsproduct. **Interview met Jeugdzorgwerker 1, 2 en 3:** de drie bevraagde jeugdzorgwerkers delen de mening dat ze van bepaalde vormen van reflectie in de huidige praktijk weinig terugzien en vinden het van belang dat dit terugkomt in het beoogd beroepsproduct. **Interview met gedragswetenschapper:** De gedragswetenschapper geeft aan dat het altijd van belang is om vanuit verschillende visies naar een complexe beroepssituatie te kijken.
Het beoogd beroepsproduct moet een fysiek product zijn die de jeugdzorgwerkers er makkelijk bij kunnen pakken	*Organisatorische kenmerken: om de tool implementeerbaar te maken voor de jeugdzorgwerkers moet het er fysiek bij te pakken zijn.*	**Interview met jeugdzorgwerker 1, 2 en 3:** de drie jeugdzorgwerkers geven aan dat zij in deze digitale tijd graag hebben dat de tool een fysiek product is wat zij erbij kunnen pakken wanneer zij hier behoefte aan hebben.

TESTEN EN EVALUATIES

Beide producten hebben 2 testrondes gehad, 1 ronde waarin het product getest is in de praktijk en 1 ronde waarin het product gepresenteerd (voorgelegd) is aan de praktijk. In de eerste ronde is de poster aan de jeugdzorgwerkers voorgelegd en gevraagd wat zij ervan vinden en hoe de poster geïmplementeerd kan worden in de praktijk. En het spel is in de praktijk gebracht en gespeeld door drie jeugdzorgwerkers om te testen. Uit het onderzoek naar de ervaringen van de ontwikkelde beroepsproducten tijdens de 1e testronde komt er een gelijkgestemde reactie vanuit de jeugdzorgwerkers. De jeugdzorgwerkers vinden het product inhoudelijk erg sterk. Ze vinden dat het product aansluit op de behoeften die zij eerder hadden uitgesproken en ze vinden dat het product goed aansluit op de groep. Verder blijkt dat er nog een aantal punten aangepast moeten worden om beide producten zo goed mogelijk te kunnen implementeren in de praktijk. De jeugdzorgwerkers geven aan dat ze het fijn vinden om afspraken te

maken over het gebruik. Er moeten er afspraken komen over hoe vaak ze het willen inzetten, wanneer ze het willen inzetten etc. Ook is er aangegeven dat een korte handleiding over hoe het spel gespeelt kan worden fijn is om erbij te hebben. Op die manier kunnen nieuwe collega's of collega's die niet bij het testmoment aanwezig waren ook gebruik maken van het spel.

De feedback uit de eerste testronde is verwerkt en vervolgens is zijn beide producten gepresenteerd aan de aan de belanghebbende in de praktijk, dus de jeugdzorgwerkers van Tweety, de gedragswetenschapper en de begeleidend docent vanuit de Hogeschool Rotterdam. Tijdens het gesprek na de presentatie werd duidelijk dat beide producten generaliseerbaar zijn voor de hele kleine Plantage, aangezien de poster gedeeld kan worden met de andere 7 groepen die zich bevinden op de locatie. Ook het spel kan multidisciplinair ingezet worden in plaats van alleen monodisciplinair. Zo kan het zoals eerder beschreven ook ingezet worden tijdens intervisie bijeenkomsten, methodische werkbesprekingen (MWB), ouder/kind besprekingen, kind besprekingen en leerwerk gemeenschap (LWG).

AANDACHTSPUNTEN VOOR GEBRUIK EN DRAAGVLAK

Zoals eerder beschreven blijkt uit het onderzoek dat de jeugdzorgwerkers vragen hebben omtrent de reflectieve component van het werk. Om het proces van finaliseren te bevorderen is daarom gefocust op de zes verschillende reflectie vormen waarvan Leest en Baart (2015) zeggen dat dit van belang is wanneer je wilt blijven finaliseren op de werkvloer. Leest en Baart (2015) schrijven ook dat finaliseren een discursief proces is vandaar dat er een poster is gemaakt wat de jeugdzorgwerkers in het lokaal kunnen ophangen als een continue reminder van welke vragen zij aan zichzelf en aan collega's kunnen stellen wanneer een kind externaliserend gedrag vertoont op de groep.

Het spel biedt verdieping op de poster, op de poster staat per reflectievorm een paar korte kernachtige vragen terwijl je met het spel meer het gesprek aan gaat met je collega's. Het spel gaat als volgt, er zitten per reflectievorm vijf inhoudelijke vragen. Er wordt bijvoorbeeld bij de psychohygiënische reflectievorm vragen gesteld rondom goede zorg voor de jeugdzorgwerker en bij de moreel-ethische reflectievorm over goede zorg voor het kind. Vijftien kaarten zijn gerichte vragen a.d.h.v. een situatie en vijftien kaarten zijn reflectiekaarten over het algemeen. Het spel kan vanaf twee personen gespeeld worden, echter is het effectiever om het met meerdere personen te spelen. Het kan ingezet worden wanneer er een teamvergadering is, of wanneer er iets heeft voorgedaan op de groep waarna je met ze alle wilt kijken hoe je hebt gehandeld, of dit de juiste handeling was, hoe jij en je collega's zich bij deze situatie en handeling voelde, hoe het kind zich bij deze handeling en situatie voelde etc.

Je gaat met het team rond de tafel zitten en legt de kaarten in het midden. Spreek van tevoren met elkaar af hoelang je het spel gaat spelen. Wanneer je het spel speelt aan de hand van een complexe beroepssituatie, benoem je eerst om welke situatie het draait en concretiseer je precies wat er is gebeurd. Denk hierbij aan wie waren er betrokken? Wat zorgde ervoor dat het escaleerde? Hoe hebben we gehandeld? Etc. Vervolgens kies je om de beurt een kaart, lees deze vraag voor en ga je hierover in gesprek met je collega's. Wanneer je met je collega's in gesprek gaat over de vraag op de desbetreffende kaart let er dan op dat je open vragen stelt en de ruimte biedt tot na denken.

Met betrekking tot het gebruik van het spel zou ik willen aanbevelen dat het spel structureel 2 keer in de maand in zijn volledigheid wordt gespeeld, op monodisciplinair niveau. In zijn volledigheid wil zeggen dat de jeugdzorgwerkers na kind tijd (15:00) er 1,5 uur voor uitnemen om het rijke gesprek met elkaar aan te gaan en echt die verdieping te zoeken in het gesprek. Dit zodat de jeugdzorgwerkers de tijd nemen om inhoudelijk de complexe situaties die zij ervaren op de groep bespreken en te reflecteren op hoe ze hebben gehandeld, hoe zij zich bij deze handeling voelde, hoe het kind zich voelde bij de handeling en of de handeling heeft bijgedragen aan het doeleinde van de behandeling.

Daarnaast wil ik ook aanbevelen om gedeeltes van het spel in te zetten wanneer er iets is voorgevallen op de groep wat binnen een bepaald thema valt. De jeugdzorgwerkers kunnen dan in een half uur 1 of 2 kaarten behandelen, dit om tijdens dat korte reflectiemoment ook de verdieping op te zoeken. Wanneer de jeugdzorgwerkers het spel structureel inzetten leren ze ook steeds meer om de vragen in de dagelijkse praktijk te implementeren, op die manier komt het discursieve proces van finaliseren nog meer op gang. De poster kan in het lokaal naast het bureau worden opgehangen. Op die manier kan je altijd naar de poster kijken, de korte kernachtige vragen aan jezelf of je collega stellen om vervolgens je handelingen richting het kind zo goed mogelijk af te wegen.

Met betrekking tot het multidisciplinair gebruik van het spel op De kleine Plantage raad ik aan om het in te zetten tijdens de intervisie bijeenkomsten, methodische werkbesprekingen (MWB), ouder/kind besprekingen, kind besprekingen en leerwerk gemeenschap (LWG). In deze bijeenkomsten worden casussen ingebracht, situaties besproken etc. deze kunnen onderzocht worden en tot de kern worden gebracht wanneer het spel wordt ingezet. Het spel kan hierin dus ook als een ondersteunende tool werken om ook op multidisciplinair niveau gezamenlijk praktische wijsheid op te doen.

LITERATUURLIJST

Baart, A. (2001/2011, 3e druk), Een theorie van de presentie. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Beurskens, E. A. A., Linde, M. A., & Baart, A. J. (2019). Praktijkboek presentie. Coutinho.

Leest, J. & Baart, A. (2015). Finaliseren als sleutelbegrip in de jeugdzorg. In R. Clarijs (red.), Om de jeugd: perspectief in beleid en praktijk (pp. 95-109). Amsterdam: SWP.

BIJLAGE 1: BEROEPSPRODUCT – POSTER

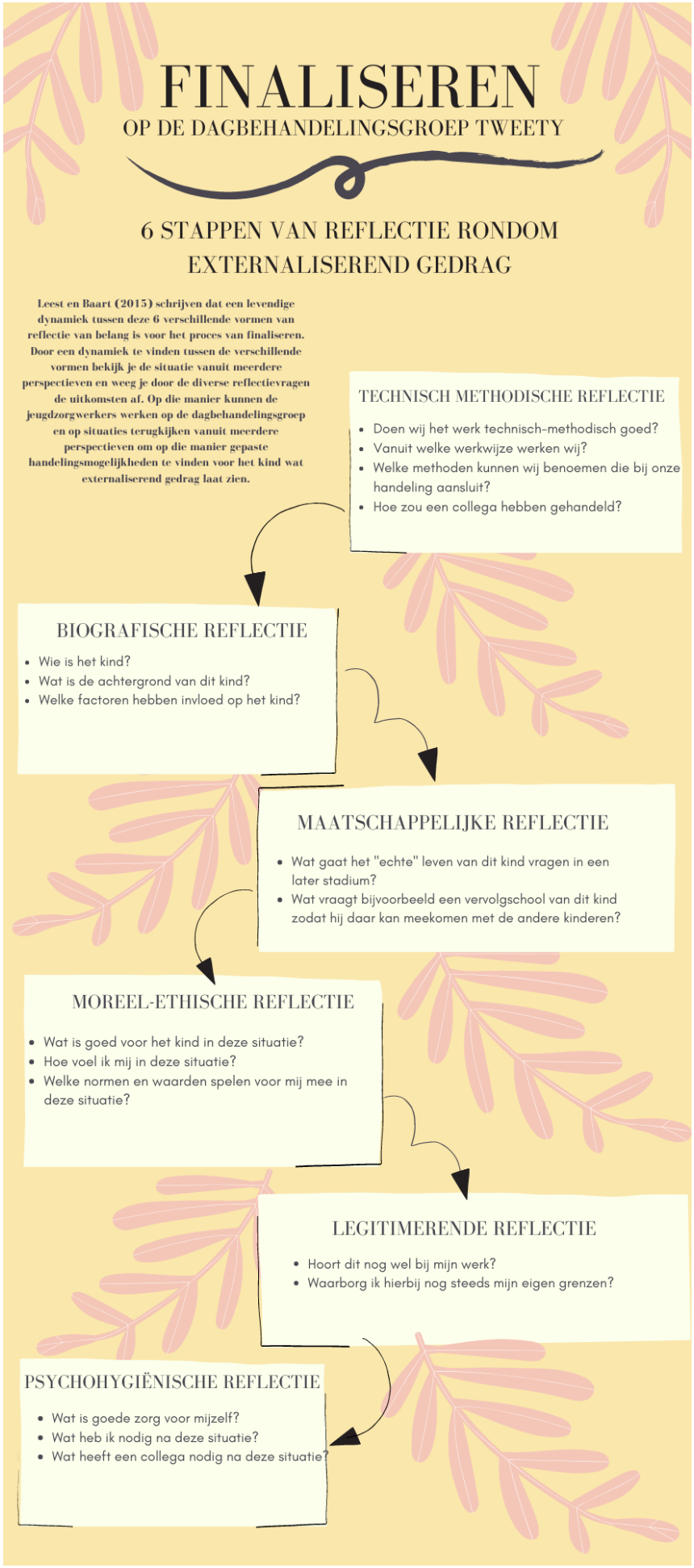

BIJLAGE 2: BEROEPSPRODUCT – SPEL

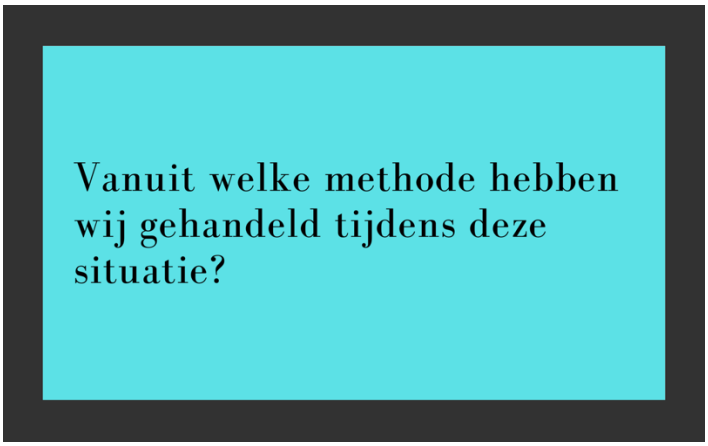

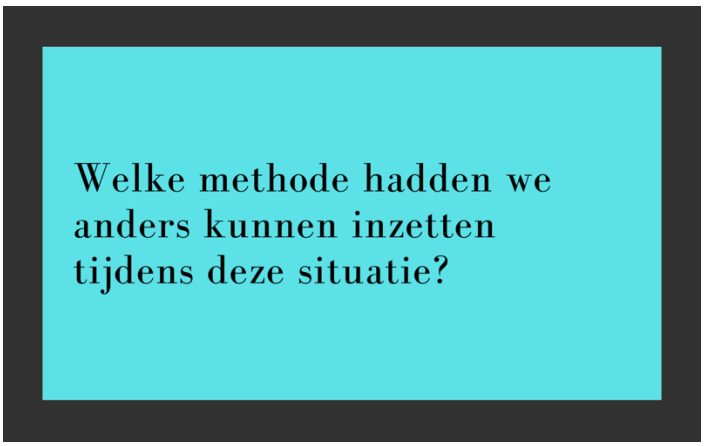

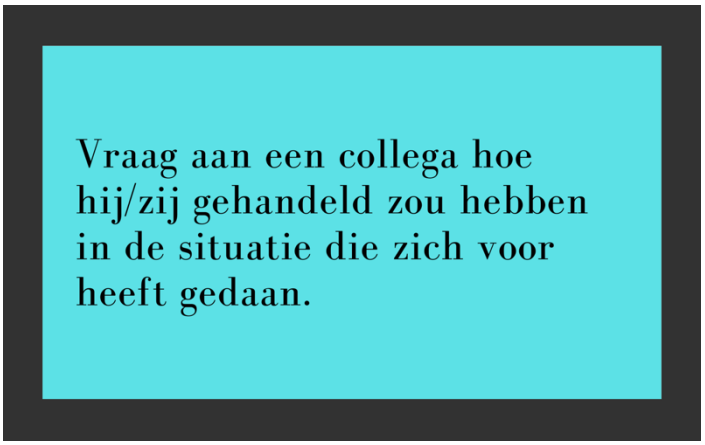

MAATSCHAPPELIJKE REFLECTIE

FINALISEREN OP DEDAGBEHANDELINGSGROEP TWEETY

Wat gaat het "echte" leven van dit kind vragen in een later stadium?

Wat zijn doelen waaraan je wilt werken samen met het kind?

Wat vraagt de thuissituatie van dit kind?

Bespreek met elkaar aan welk vervolgonderwijs je zit te denken voor dit kind en wat deze plek van hem/haar gaat vragen.

Hoe betrokken is het netwerk van het kind bij het behalen van zijn/haar doelen?

BIOGRAFISCHE REFLECTIE

FINALISEREN OP DEDAGBEHANDELINGSGROEP TWEETY

Wat zijn de onderliggende behoeften van dit kind?

Bespreek met elkaar of wij ons altijd bewust zijn van de achtergronden van de kinderen en of deze achtergronden invloed hebben op de doelen die wij opstellen.

Hoe kunnen wij gezamenlijk werken aan de opgestelde doelen voor het kind, terwijl we de achtergrond van het kind in gedachten houden?

Wat is de achtergrond van dit kind?

Zijn er factoren die meespelen waar wij rekening mee kunnen houden?

Bespreek met elkaar hoe wij kunnen bijdragen aan de onderliggende behoeften van het kind.

Denk hierbij aan een herstelgebaar of een relatiegebaar.

MOREEL-ETHISCHE REFLECTIE

FINALISEREN OP DEDAGBEHANDELINGSGROEP TWEETY

Wat was in deze situatie het beste voor het kind?

Welke normen en waarden speelde voor mij een rol in deze situatie?

Bespreek deze met je collega's en expliciteer ook allemaal wat deze normen en waarden voor jou betekenen.

Hoe reageerde het kind op mijn handelen?

Draagt de uitgevoerde handeling bij, bij mijn definitie van goede zorg?

Bespreek met elkaar aan welke aspect van jouw definitie van goede zorg de handeling bijdraagt.

Wat was goed van het kind in deze situatie?

Hoe is de situatie uiteindelijk opgelost en welk aandeel had het kind hier aan?

LEGITIMERENDE REFLECTIE

FINALISEREN OP DEDAGBEHANDELINGSGROEP TWEETY

Paste deze situatie/handeling nog bij mijn werkzaamheden?

Benoem 1 ding/moment wat jij niet bij jouw werkzaamheden vindt passen maar die soms wel van je gevraagd worden.

Wat is iets wat bij jouw functie/werkzaamheden hoort wat je graag vaker op de groep zou willen inzetten?

Waar liggen jou grenzen met betrekking tot het werk?

Bespreek met elkaar hoe je deze waarborgt binnen het werk en hoe je elkaar kan helpen om deze grenzen te waarborgen.

Zijn er momenten (geweest) waarbij jij denkt "dit hoort niet bij mijn werk/functie"?

Zo ja, bespreek deze met elkaar.

PSYCHOHYGIËNISCHE REFLECTIE

FINALISEREN OP DE DAGBEHANDELINGSGROEP TWEETY

Als jij hulp nodig hebt als professional, aan wie ga je dat vragen?

En als je dat niet doet, wat weerhield je ervan om het te doen?

Hoe geven wij steun aan elkaar in situaties waarin het moeilijk is voor een collega?

Hoe kunnen wij elkaar meer ondersteunen?

(de "wij" vergroten)

Heb ik in deze situatie ook gedacht aan mijn eigen grenzen en hoe heb ik deze gewaarborgd?

Wat is goede zorg voor mijzelf?

Bespreek met elkaar hoe jullie hier over denken en of jullie hier overeenkomsten en verschillen in hebben.